

K poglavju: nemščina — notranji uradni jezik pri sodiščih.

(Dve interpelaciji in odgovor po stenograf. zapisniku poslanske zbornice.)

I. Poslanci dr. Ravnihar in tovariši so v seji poslanske zbornice dne 19. oktobra 1911 vložili na pravosodnega ministra naslednjo interpelacijo:

Danes nam poroča časnik, da je predsednik c. kr. deželnega sodišča v Ljubljani, dvorni svetnik A. Elsner izdal uradništvu okrožja deželnega sodišča ukaz, s katerim oglašča nemščino za takozvani notranji uradni jezik in uradništvu napotuje, da se sme v poslovnem občevanju med sabo posluževati samo tega jezika. Po tem ukazu smejo torej uradniki in drugi pri sodišču zaposleni uslužbenci rabiti, kakor hitro stopijo v sodno poslopje in govore o poslovnih stvareh, med sabo le nemščino in nobenega drugega jezika.

Ker pa naše zakonodajstvo ne pozna takozvanega notranjega uradnega jezika, posebno pa ne ustanavlja, da bi ta jezik morala biti nemščina, ker bi forej raba tega jezika v notranjem uradovanju mogla imeti svojo labilno zaslombo le v protipravni, osnovnim državnim zakonom nasprotujoči navadi, je očitno, da je imenovani ukaz deželno-sodnega predsednika v Ljubljani le političen, od nemškega „Volksrata“ narekovani čin, to pa je tembolj obsodbe vredno, ker šteje okrožje ljubljanskega deželnega sodišča poleg 327.000 Slovencev le 8800 Nemcev.

Podpisani se torej usojajo povprašati:

1. Ali je Vaši ekscelenci znan ukaz, ki ga je izdal predsednik c. kr. deželnega sodišča v Ljubljani?
2. Ako je temu tako, ali je Vaša ekscelenca pripravljena odrediti, da se ta ukaz, zadevajoč takozvani notranji uradni jezik umakne in prekličče?
3. Ali je Vaša ekscelenca pripravljena napotiti predsednika c. kr. deželnega sodišča v Ljubljani, da v bodoče izvoli opustiti takšne politične enunciacije?

II. Poslanci dr. Ravnihar in tovariši so v seji poslanske zbornice dne 24 oktobra 1911 vložili na pravosodnega ministra naslednjo drugo interpelacijo:

V seji poslanske zbornice dne 19. t. m. so podpisani vložili na Vašo ekscelenco interpelacijo radi ukaza, ki ga je predsednik c. kr. deželnega sodišča v Ljubljani, gospod Adolf Elsner izdal uradništvu deželnosodnega okrožja ljubljanskega zastran rabe nemščine kakor uradnega in poslovnega jezika.

Imenovani gospod predsednik deželnega sodišča je pa sedaj izdal za avskultante, pravne praktikante in odvetniške kandidate ukaz, ki naravnost izziva le-to našo interpelacijo.

Med drugim pravi ta ukaz glasom časniškega poročila: „Es wurde mir hinterbracht, dass sich die richterlichen Beamten im Verkehr untereinander, anlässlich der Vorstellung und bei anderen Gelegenheiten neben der deutschen auch der slovenischen Sprache bedienen. Dies muss auf das entschiedenste gerügt werden, da es gesetzwidrig ist und im Widerspruche mit der Amtssprache steht, die ausschliesslich die deutsche ist. Ich erteile die strenge Anordnung, dass alle Auskultanten, Rechtspraktikanten und die Advokaturskandidaten, die sich in richterlicher Praxis befinden, anlässlich der Vorstellung und bei anderer Angelegenheiten nur die deutsche als ausschliessliche Amtssprache gebrauchen dürfen.“

Podpisani se glede protizakonitosti tega ukaza sklicujejo na utemeljitev interpelacije z dne 19. t. m., morajo pa tudi poudariti, da je vsled obeh ukazov nastalo globoko razburjenje v slovenskem prebivalstvu, ki mora obe politični enuncijaciji deželnosodnega predsednika smatrati za direktno in zavestno razžaljenje svojega narodnega čuta. Po obeh ukazih je slovensko prebivalstvo prišlo do prepričanja, da v osebi novega predsednika deželnega sodišča ljubljanskega ni dobilo pričakovanega objektivnega sodnika, temveč da mu je bil vsiljen političen nasprotnik. Ukaza sta torej v stanu izpodkopati v pretežni večini prebivalstva v okrožju deželnega sodišča ljubljanskega (327.000 Slovencev, 8800 Nemcev) zaupanje v objektivnost sodišča, to pa gotovo ni v intencijah dobre in nepristranske pravosodne uprave. Lahko se trdi, da si je bil sodni predsednik sam svest protizakonitosti svojih obeh fermanov, ker je mislil, da ju mora označiti za strogo zaupna. Veljaven zakon ne potrebuje, da se po njem ravna, nobene zaupnosti in tajnosti.

Kako naj se poslej prakticira, kaže nekaj primerov.

Odvetniški kandidat dr. Ravnik, ki je v sodni praksi, je na dopustu v svoji domovini obolel. O tem je obvestil prezidij s slovensko vlogo. Ta vloga se mu je vrnila s pripombo, da je notranji uradni jezik nemščina. Potem je dr. Ravnik poslal prezidiju brez vloge nemško spričevalo, katero je dobil od nemškega zdravnika. Tudi to spričevalo se je drju. Ravniku vrnilo in obenem izrecno zahtevalo, da mora odvetniški kandidat brezpogojno napraviti svojeručno in v nemškem jeziku spisano vlogo.

Drugi primer se tiče odvetniškega kandidata Lotriča, katerega je, poslujočega, vprašal nemški koncipijent za neki akt. Ker mu je Lotrič na to odgovoril slovenski, zatožil ga je dotični koncipijent pri sodnem predstojniku okrajnega sodišča ljubljanskega, deželnosodnem svetniku Henriku Šturmu, ki je Lotriču vpričo nemškega koncipijenta osorno zapovedal, da mora v uradu nemški govoriti, kajti „sonst werde ich einen ganz kurzen Prozess mit Ihnen machen.“

Glede na povedano si usojajo podpisani Vašo ekscelenco ponovno vprašati:

1. Ali sta podpisana dogodka Vaši ekscelenci znana?

2. Ako ne, ali je Vaša ekscelenca pripravljena, da se da poučiti o teh dogodkih, nadalje odrediti, da se imenovana ukaza umakneta in prekličeta, končno deželnosodnega predsednika napotiti, da naj v bodoče v uradu ne dela nikake politike?

III. Pravosodni minister dr. vit. Hochenburger je v seji poslanske zbornice dne 23. novembra 1911 na navedeni interpelaciji odgovoril:

Temeljem podanih mi poročil mi je čast, gg. povpraševalcem odgovoriti naslednje:

Besedilo ukaza, ki ga je predsednik deželnega sodišča v Ljubljani dne 11. oktobra 1911 doposlal predstojniku okrajnega sodišča v Ljubljani slove:

„Es ist zu meiner Kenntnis gekommen, dass bei dienstlichen Vorstellungen und ähnlichen Anlässen, wo dienstliche Meldungen erstattet werden, nicht immer die deutsche Sprache gebraucht wird. Demnach wird dem Herrn Gerichtsvorsteher nahe gelegt, darauf zu dringen, dass sich in den Angelegenheiten, die den inneren Dienst betreffen, ausschliesslich der als Sprache des inneren Dienstes geltenden deutschen Sprache bedient werde.“ (Medklici.)

Ta ukaz je sodni predstojnik sodnim uradnikom imenovanega okrajnega sodišča ustno objavil in vsled prošnje naknadno priobčil tudi na vpogled.

Ukaz slične vsebine je predsednik deželnega sodišča nekaj dni kasneje dal krožiti tudi pri sodnem dvoru in se je ta ukaz z dne 15. oktobra 1911 glasil tako-le: „Ich habe die Wahrnehmung gemacht, dass bei dienstlichen Vorstellungen, amtlichen Meldungen und ähnlichen Anlässen auch die slovenische Sprache gebraucht wird. In Angelegenheiten, die den inneren Dienst betreffen, ist sich ausschliesslich der als Sprache des inneren Dienstes geltenden deutschen Sprache zu bedienen.“ (Medklici.)

Kolikor je s tem besedilom v nasprotju vsebina ukazov, ki jo trde gg. povpraševalci, je njih navajanje napačno.

Raba nemščine kakor uradnega jezika se opira pri vseh sodiščih graškega višjesodnega okrožja na stoletja staro, na zakonitih odredbah slonečo, do časa ustanovitve deželnoknežjih uradov nazaj segajočo navado. Tega tudi člen 19. osnovnega drž. zak. z dne 21. decembra 1867 drž. zak. št. 42, kolikor gre za polje notranjega uradnega jezika, ni nič spremenil (klici: Oho!) in tudi spremeniti ne bi mogel, ker je ta državni osnovni zakon hotel ustanoviti vodilno načelo edino le za jezikovno pravo prebivalstva, ki išče pravice, ne pa za notranje uradno občevanje. Za rabo gotovega jezika kakor notranjega uradnega jezika se torej po mojem mnenju sploh ne dajo iz državnega osnovnega zakona izvajati nikaki sklepi. (Ugovori.) Da pa tudi ustno občevanje, kolikor je zgolj službeno, torej tudi zlasti vsako službeno predstavljanje ali poročanje spada na polje notranjega uradnega jezika, to ne potrebuje nikakega nadaljnega utemeljevanja. (Medklici.) Prav tako se pa tudi samo ob sebi umeje, da zadevna ukaza nista niti najmanj posegla v neomejeno rabo slovenskega jezika v tovariškem občevanju uradnikov med seboj, če se le-to tudi nanaša na uradne zadeve, in tudi v to poseči nista hotela. Kakor znano, se je to tudi trdilo.

Ukaza predsednika deželnega sodišča ljubljanskega ne vsebujeta torej nikake novote, oba se držita tega, kar je od nekdaj bilo, in imata le namen, da se to stanje vzdrži proti samolastnim stremljenjem posameznikov, ki hočejo to stanje izpodkopati.

Kar se tiče dogodka s pravnim praktikantom R., ki se navaja v interpelaciji z dne 24. oktobra 1911, treba je najprej navedbe gg. povpraševalcev popraviti in sicer tako, da se imenovanemu praktikantu njegova slovenska vloga, s katero je naznanil svojo obolelost, ni bila vrnila, ampak se je naznanje vzela, in le v rešitvi deželnosodnega predsedstva, ki je zahtevala zdravniško spričevalo, se je zgol pripomnilo, da bi se bila vloga morala napraviti v nemščini, ki je službeni jezik. Šele potem, ko je imenovani pravni praktikant predložil zdravniško spričevalo in sicer ne, kakor trdi interpelacija, brez vloge, ampak zopet s slovensko vlogo, se letá ni sprejela, češ, da je jezik notranje službe nemščina. (Medklici.)

S tem, da se je zavrnila ta vloga, ni deželnosodno predsedstvo v Ljubljani, kakor mislijo gg. povpraševalci, uvedlo nove prakse, nego se to postopanje popolnoma zлага z obstoječimi načeli o rabi nemščine kakor jezika notranje službe v okrožju višjega deželnega sodišča graškega, in tudi z navado, ki je v tem pogledu doslej veljala brez izjeme. Tako je bilo justično ministrstvo že z razpisom z dne 7. februarja 1891, torej pred več nego dvajset leti zavrnilo pritožbo zoper to, da se je vrnila slovenska prošnja za pripust k pravni praksi in sicer z utemeljitvijo, da je nemščina jezik notranjega poslovanja in personalne administracije pri justičnih oblastvih okrožja višjega deželnega sodišča graškega.

Dogodek, ki je naveden v isti interpelaciji, glede pravnega praktikanta L. se je izvršil takole: Dne 9. oktobra t. l. je prišel nemški odvetniški koncipijent k pravnemu praktikantu L. v pravnem oddelku okrajnega sodišča ljubljanskega in ga po nemški prosil, da bi smel vpogledati v neki pravdni akt. Ker je pravni praktikant L. na to prošnjo odgovoril osorno v slovenskem jeziku, se je nemški odvetniški koncipijent pritožil pri sodnem predstojniku, ki je imenovanega pravnega praktikanta k sebi poklical; ker je le-ta sodnemu predstojniku trdil, da nemščine ni zmožen, sodnemu predstojniku pa je bilo nasprotno znano — tudi sodni predstojnik pripada k slovenski narodnosti — in ker je praktikant vrhu tega izjavil, da bo tudi v bodoče v občevanju s strankami pri sodišču govoril slovensko, oznanil mu je sodni predstojnik, da se mu je v občevanju s strankami pri sodišču posluževati tistega izmed deželnih jezikov, v katerem stranka pove svojo željo. Ko se je potem imenovani pravni praktikant hotel pričkati in je bil vedno bolj razburjen, ga je sodni predstojnik za njegovo neprimerno obnašanje zavrnil rekši, da se mora pokoriti danim naročilom, drugače ga lahko zadene izpust iz pravne prakse. Sodni predstojnik pravi, da je morebiti pri tem tudi rekel: „sonst werde ich einen kurzen Process mit Ihnen machen“. V tem slučaju torej sploh ne gre za rabo nemščine kakor jezika notranje službe, nego za to, da je pravni praktikant očitno kršil jezikovne naredbe, ki veljajo za občevanje s strankami, in da je proti njegovi nepokorščini sodni predstojnik s pravico nastopil. (Medklici.)

